

laaja kohderaportti

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys

LAPUA

ALANURMO

MARIELUNDINTIE 5, HAAPALA

(Kuva: TL 12.4.2007)

id: 29733
kunta: Lapua
kylä: Alanurmo
kiinteistötunnus: 408-401-0008-0031
sijainti: Marielundintie 5, 62100 LAPUA
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: asuinrakennus 1941 (RHR) ja talousrakennus
luokitus: ei määritelty
arvottaminen: ei määritelty

inventoija Tiina Lehtisaari 12.04.2007

kuvaus:

Tontilla on puolitoistakerroksinen 1941 rakennettu asuinrakennus ja huopakattoinen, vinkkeli talousrakennus.

Kohde on osa neljän 1930 - 50-luvun omakotitalon ryhmää Marielundintien varressa. Omakotitaloja vastapäätä on aivan uusia omakotitaloja, tien päässä Marielundin talo eli entinen kappalaisen pappila ja sen läheisyydessä vielä kaksi matalaa omakotitaloa.

maastotarkistus:

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvityksen (2009-10) inventointityön tavoitteena on ollut kerätä aineistoa osayleiskaavatyötä varten ja luoda pohja-aineisto tarkempiin kohde- ja rakennustason inventointeihin. Kartoituksen kohteina ovat olleet ennen v. 1960 rakennetut pihapiirit ja yksittäiset rakennukset. Nurmonjoen länsi- ja itäpuolella työssä on käytetty hyväksi Pohjanmaan inventoinnissa, EPO, 2007 tuotettua aineistoa. Työssä on hahmotettu yhtenäisiä rakennettuja alueita ja ryhmitetty yksittäisiä kohteita näiden alle. Lisäksi on täydennetty yleiskaavatyön kannalta merkittävien kohteiden tietoja. Kohteet, jotka sijaitsevat rakennuskaava-alueella, mutta joilla ei ole merkitystä yleiskaavatyön kannalta, on nopeasti täydennetty (kohteen kuvaus ja lähiympäristö sekä arviointi). Kohteet ovat edelleen merkinnällä 2007.

arviointi:

- 1940-luvun omakotitalo ja talousrakennus

laaja kohderaportti

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys

LAPUA

ALANURMO

MARIELUNDINTIE 9, KIVINIEMI

asuinrakennus kuvattuna itä-kaakosta (Kuva: TL 12.4.2007)

kohde keskimäinen asuinrakennus (punainen) (Kuva: TL 12.4.2007)

id:	29734
kunta:	Lapua
kylä:	Alanurmo
kiinteistötunnus:	408-401-0008-0032
sijainti:	Marielundintie 9, 62100 LAPUA
tyyppi:	asuinrakentaminen
ajoitus:	1918-1944
ajoitusselitte:	asuinrakennus 1937 (RHR) ja talousrakennus
luokitus:	ei määritelty
arvottaminen:	ei määritelty

inventoija Tiina Lehtisaari 12.04.2007

kuvaus:

Tontilla on puolitoistakerroksinen 1930-luvun asuinrakennus ja pieni, vinkkeli talousrakennus.

Kohde sijaitsee Marielundintien varressa neljän 1930 - 50-luvun omakotitalon muodostamassa ryhmässä. Näiden jatkona on vielä kaksi tasakattoista omakotitaloa ja tien päässä Marielundin talo eli entinen kappalaisen pappila. Tien toisella puolella on 2000-luvun omakotitaloja.

maastotarkistus:

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvityksen (2009-10) inventointityön tavoitteena on ollut kerätä aineistoa osayleiskaavatyötä varten ja luoda pohja-aineisto tarkempiin kohde- ja rakennustason inventointeihin. Kartoituksen kohteina ovat olleet ennen v. 1960 rakennetut pihapiirit ja yksittäiset rakennukset. Nurmonjoen länsi- ja itäpuolella työssä on käytetty hyväksi Pohjanmaan inventoinnissa, EPO, 2007 tuotettua aineistoa. Työssä on hahmotettu yhtenäisiä rakennettuja alueita ja ryhmitetty yksittäisiä kohteita näiden alle. Lisäksi on täydennetty yleiskaavatyön kannalta merkittävien kohteiden tietoja. Kohteet, jotka sijaitsevat rakennuskaava-alueella, mutta joilla ei ole merkitystä yleiskaavatyön kannalta, on nopeasti täydennetty (kohteen kuvaus ja lähiympäristö sekä arviointi). Kohteet ovat edelleen merkinnällä 2007.

arviointi:

- ulkoasultaan alkuperäisenä säilynyt 1930-luvun asuinrakennus ja talousrakennus

laaja kohderaportti

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys

LAPUA

ALANURMO

MARIELUNDINTIE 17, SIVUMAA

kohde lounaaseen (Kuva: TL 12.4.2007)

asuinrakennus lounaaseen (Kuva: TL 12.4.2007)

id: 29735
kunta: Lapua
kylä: Alanurmo
kiinteistötunnus: 408-401-0008-0036
sijainti: Marielundintie 17, 62100 LAPUA
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1945-1974
ajoitusselite: asuinrakennus 1952 (RHR) ja talousrakennus
luokitus: ei määritelty
arvottaminen: ei määritelty

inventoija Tiina Lehtisaari 12.04.2007

kuvaus:

Tontilla on puolitoistakerroksinen, 1950-luvun asuinrakennus ja pieni, asuinrakennusta nuorempi talousrakennus.

Kohde sijaitsee Marielundintien varrella neljän 1930 - 50-luvun omakotitalon ryhmässä. Rakennusten jatkona on kaksi uudempaa asuinrakennusta ja vastapäätä 2000-luvun lopun omakotitaloja. Marielundintie on entiseen kappalaisen pappilaan eli Marielundinn ohtanut tie.

maastotarkistus:

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvityksen (2009-10) inventointityön tavoitteena on ollut kerätä aineistoa osayleiskaavatyötä varten ja luoda pohja-aineisto tarkempiin kohde- ja rakennustason inventointeihin. Kartoituksen kohteina ovat olleet ennen v. 1960 rakennetut pihapiirit ja yksittäiset rakennukset. Nurmonjoen länsi- ja itäpuolella työssä on käytetty hyväksi Pohjanmaan inventoinnissa, EPO, 2007 tuotettua aineistoa. Työssä on hahmotettu yhtenäisiä rakennettuja alueita ja ryhmitetty yksittäisiä kohteita näiden alle. Lisäksi on täydennetty yleiskaavatyön kannalta merkittävien kohteiden tietoja. Kohteet, jotka sijaitsevat rakennuskaava-alueella, mutta joilla ei ole merkitystä yleiskaavatyön kannalta, on nopeasti täydennetty (kohteen kuvaus ja lähiympäristö sekä arviointi). Kohteet ovat edelleen merkinnällä 2007.

arviointi:

- jälleenrakennuskauden omakotitalo osana neljän 1930 - 50-luvun omakotitalon ryhmää

laaja kohderaportti

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys

LAPUA

ALANURMO

SIIRILÄNTIE 137, KAUPPILA

Siiriläntie 137, vanha asuinrakennus (Kuva: Eija-Liisa Kangas 2010)

Siiriläntie 137, vanha luhti (Kuva: Eija-Liisa Kangas 2010)

id: 202485

kunta: Lapua

kylä: Alanurmo

kiinteistötunnus: 408-401-0007-0043

sijainti: Siiriläntie 137, 62100 LAPUA

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1722-1808

ajoitusselite: luhti 1764, vanhan asuinrakennuksen osa 1839, lisäksi asuinrakennus 1953, navetta 1950-luku

luokitus: ei määritelty

arvottaminen: ei määritelty

inventoija Eija-Liisa Kangas 21.10.2010

kuvaus:

Pihapiirissä on vanha asuinrakennus (1839), luhti 1764, tiili- ja lautarakenteinen 1950-luvun navetta, johon liittyy iso lato-osa, ennen sotia rakennettu lautarakenteinen lato ja 1953 valmistunut, myöhemmin uudistettu asuinrakennus.

Rakennukset sijaitsevat Nurmonjoen rannassa, yksityistien päässä. Ympärillä on pieniä peltoja sekä uutta omakoti- ja rivitaloasutusta. Pihapiirin läheisyydessä on myös Marielundin pihapiiri (1840-luvun asuinrakennus).

Vanhassa asuinrakennuksessa on lohkokiviperustus, pitkänurkkainen hirsirunko, pysty peiterimalaudoitus, saumapeltikatto ja neliruutuiset T-ikkunat. Rakennus on päätykamareilla varustettu yksinäistupa. Itäpäässä on porstua ja sen takana keittiö.

Luhti on nurkkakivien päällä. Rakennus on vuoraamaton, mutta salvosten päät on peitetty laudoilla. Rakennuksessa on peltikatto (profiloitua peltiä). Luhdissa on kolme aitta alhaalla ja kolme ylhäällä. Sivuseinällä on ulkoneva rinta, jossa on kapeat valoaukot (yksi lyhyempi ja yksi pidempi). Alakerrassa keskellä on pariovet. Mahdollisesti luhti on ollut läpikuljettava portti. Asuinrakennus ja luhti toimivat varastotiloina.

historia:

Nurmonjokivarressa sijaitsi 1500-luvulla Pirilän, Kauppilan ja Saaren kylät, josta kukin sisälsi useita taloja. Kauppilan taloryhmään kuului joen länsipuolelta kolme taloa ja itäpuolelta Kauppila, Nisula ja Pienoila, joskus myös Siirilä. (www.nic.fi/~rlepisto/alanurmo/historia.htm)

Kauppila on merkitty maarekisteriin 1546. Tilan ensimmäinen isäntä oli Matti Jaakonpoika Kauppi. Kaupit olivat 1540-luvulla Lapuan johtava maakauppiassuku. Maakaupan ansiosta Kauppila kohosi maanomistukseltaan pitäjän vahvimmaksi taloksi. Kauppilan vahva asema säilyi 1600-luvun puoliväliin asti. Maakauppa kiellettiin ja tila velkaantui porvareille. Tilan isäntä Arvi Tuomaanpoika kuoli sotilaana Riiassa, ja Kauppilan isännäksi tuli 1670 kapteeni Olof Bäck (Olavi Mikonpoika Bäck).

Tila oli 1700-luvulla saman suvun hallussa (kts. Muut tieto). 1801 Kauppilan tilasta erotetaan Marielundin tila.

Lapuan pitäjänapulaiseksi tullut Niilo Kustaa Malmberg muutti Kauppilaan toukokuussa 1838. Hän piti seurakunnan eri osissa kiertokoulua 1838 - 52. Yhtenä koulupaikkana toimi - kirkon ja Marielundin ohella - Kauppila. Malmbergin saarnat ja opetus saivat aikaan Lapualla herätystä. Malmberg rakensi yhdessä pienen seurakuntalaisten ryhmän kanssa Kauppilan pihaan v. 1839 seuratuvan. Malmberg oli v. 1842 - 43 lyhyen aikaan Uudessakaarlepyyssä, mutta palasi Lapuan kappalaiseksi 1843, jolloin hän myös asui aluksi Kauppilassa. Kauppila Malmbergin asuinpaikkana toimi noin 1838 - 45 heränneiden seura- ja kokoontumispaikkana. 1840-luvun puolivälissä Malmberg muutti Kauppilasta Marielundiin, mutta mm. suurissa häissä 1846 herännäiteä pappia ja seuravieraita oli myös Kauppilassa. (Lehtinen 1984, s. 102-107)

Muistitiedon mukaan Kauppilan omistajina oli 1800-luvun lopulla Christian Wilhelm Lizell, joka toimi Lapuan kappalaisena 1851- 83. Ville (Vilhelm)Kattelus, myöhemmin Kauppila osti tilan Litzelliiltä 1898. Ville Kauppilalta tila periytyi pojalle (lkola) ja edelleen nykyiselle omistajalle.

Tilan vanha asuinrakennus tai rakennuksen tupaosa on mahdollisesti heränneiden 1839 rakentama seuratupa. Tuvan rinnalla oleva porstua ja sen perällä sijaitseva keittiö ovat mahdollisesti myöhemmin rakennettuja. Yläkerrassa on ollut yksi asuinhuone. Rakennuksessa on asuttu vuoteen 1953.

Luhti on nykyisen omistajan isän isännyyden aikaan purettu, uusittu alimmilta hirsiltään ja koottu uudelleen samalle paikalle.

maastotarkistus:

Lapuan osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvityksen (2009-10) inventointityön tavoitteena on ollut kerätä aineistoa osayleiskaavatyötä varten ja luoda pohja-aineisto tarkempiin kohde- ja rakennustason inventointeihin. Kartoituksen kohteina ovat olleet ennen v. 1960 rakennetut pihapiirit ja yksittäiset rakennukset. Kulttuuriympäristöselvityksen inventointityössä rakennettua ympäristöä on tarkasteltu pääasiassa alue- ja kohdetasolla. Kaupunginosittain on kirjoitettu kuvaukset ja koottu historiaa. Inventointivaiheessa on hahmotettu yhtenäisiä rakennettuja alueita ja ryhmitetty yksittäisiä kohteita näiden alle. Lisäksi on täydennetty yleiskaavatyön kannalta merkittäviä kohteiden tietoja ja täydennetty/ inventoitu sellaisia kulttuurihistoriallisia kohteita, jotka sijaintinsa, kuntosaa tai tmv. asian vuoksi ovat vaarassa hävitä.

arviointi:

- Nurmonjokivarteen sijoittuva maatilapihapiiri, jossa luhti vuodelta 1764 ja varastokäytössä oleva

asuinrakennus 1839 sekä 1950-luvun asuinrakennus ja navetta rehulatoineen.

- Kohde liittyy herännäisjohtaja Niilo Kustaa Malmbergin henkilöhistoriaan ja herännäisyyteen alkuvaiheisiin Lapualla 1830 - 40-luvuilla. Vanha asuinrakennus on todennäköisesti heränneiden Malmbergin johdolla 1839 seuratuksi rakentama tuparakennus.

- Luhti on hyväkuntoinen, iältään poikkeuksellinen 1760-luvun rakennus

lähteet:

Ahmas Krsitiina, Lapuan rakennuskulttuuria. 1993.

Lehtinen Erkki - Luho Ville, Lapuan historia I, 1063.

Lehtinen Erkki, Lapuan historia II. 1984.

Heikki Muilun kokoama teksti Kauppilan ja Marielundin taustoja, Antti Ikolan hallussa

Suullisia tietoja Antti Ikola 21.10.2010

muu tieto:

Heikki Muilun kokoamia tietoja Kauppilan ja Marielundin historiasta (Antti Ikolan hallussa)

Kauppilan omistus ja asukkaat

- Kaupit tilallisina vuodesta 1546. 1540-luvulla Alanurmon Kaupit olivat Lapuan johtava maakauppiassuku. Maakaupan ansiosta Kauppila kohosi maanomistukseltaan pitäjän vahvimaksi taloksi. 1600-luvun alussa maakauppa kiellettiin. Kauppilan vankka asema säilyi 1600-luvun puoliväliin. (I. s. 146)

- Tila velkaantui porvareille ja sille kertyi verorästejä. Muut talot selvisivät näistä vaikeuksista tervan ansiosta. Kauppilaa ei pelastanut sekään. Viimeinen isäntä Arvi Tuomaanpoika kuoli sotilaana Riiassa. Samassa komppaniassa oli vänrikki Olaf Bäck, josta tuli Kauppilan omistaja vuoden 1670 paikkeilla. (I. s. 151 ja 255)

- Kauppila siirtyi siis säätyläisille 1670. Ensimmäinen omistaja olis siis edellinen kapteeni Olavi Mikonpoika Bäck ja vaimo Anna Mikontytär, seuraavina edellisten poika Kustaa Bäck ja Katariina Alftan (Kyrön papin tytär). Kustaa Bäck tuli Lapuan pitäjänapulaiseksi 1695 ja toimi kappalaisena 1697 - 1708. Siirilästä oli monien kiistojen jälkeen tullut pappila 1692. Se kuitenkin rappeuti, kun Bäck asui kappalaisenakin pääasisassa Kauppilassa. Miehensä kuoleman jälkeen Katariina Bäck asui Kauppilassa ja kuoli siellä 1754.

- Kauppilan seuraava omistajapariskunta oli edellisten tytär Anna Bäck ja Johannes Bäckman, joka toimi pitäjänapulaisena 1710 -22, ja kappalaisena 1722 - 35. Bäckmannin aikaan Siirilässä oli tulipalo. Kauppila oli ilmeisesti Anna-rouvan nimissä, sillä hän valitti isojaosta 1762.

Edellä selvitetyn Kauppilan omistajasuvun asema Lapualla jatkuu, mutta on epäselvää oliko Kauppila edelleen heidän hallussaan.

- Edellisten tytär Katariina Bäckman ja rovasti lisak Lithovius, joka toimi pitäjänapulaisena 1734-, kappalaisena 1735- ja kirkkoherrana 1757 - 88 (kyvykäs kirkonmies ja suomenkielisten kirjojen tekijä)

- edellisten tytär Katariina Lithovius ja kapteeni Lorentz (Lars) Magnus Wilskman, joka oli kotoisin Itä-Götanmaaltan ja asui Liuhtarin puustellissa 1764 - 73

- edellisten poika Petter Niklas Wilskman, joka toimi Lapuan nimismiehenä 1803 - 08